

PASEVAŽIUOJĒMS

RUDĪS EDVARDS

– Kazī, ka važiouši pakalniou, – aiškēna tievs, – tēp sutēmpk atvarslus ont savēs, neleisk arklīou isēbiegietē. Vo jē ons pasios, ta nebsurinsi nē tekiniu, nē dumpekliu. Ē patem dā galva gal nosuktē. Matā kuoks arklīs īr isējēdēs, vēituo nebnustuov.

Muotina ē viel aiškēn vēskou īš naujē:

– Dešēnie gatvēs posie īr rauduonu plītu dēdēlis pastats so platiuoms dorims. Pro anas ka iēisi, bus mažos longielis, tēn ē pasakīk, ka atvažiavā i lēguonēnē parsēvēžtē sava babusēs. Vo paskou anēi tau jau pasakīs, kor berēk ētē ē kou darītē. Nu ē jodo lig vakara ē parvažioušētau.

Vo sūnos tik rauka nuosi ē vaipuos, ka tievs so muotino tēik nieka nesopront ē paugosem žmuogou aiškēn tuokius dalīkus. Liguo ons dā sava omžiou nebūtom ni arklē matēs, ni ratūs siediejēs. Vo važioutē reikiejē tuolēi, aple dvēdēsimti kēluometru, dolkēno, raitīto ē kalvuoto kelio, par krūmalius ē mēškelius, par biegotiū opalieliu tētus, vo vēinor kētor pri kelē bova ē stombiesnis prūds ē gēloma užteka.

Žemaitēs. Mukienēs Danutēs portēgrapējē

Kap Kazimiers ka liuob sakītē – ondēns anūs bova vērš galvuos.

Bova vasaras vēdorīs ē dēina ketēna būtē karšta. Kazimiera, ka neparkaisto galva, apmuovē so keporē, tievs da apveiziejē a gerā īr pakinkīts arklīs, vo muotina atbiegusi īdevē ē pravēnta. Reikies važioutē kuo ne vēsa dēina, īšalks, lai pavalga. Ne kažē kuo teidiejē. Vakarīkstē bova vērē kleckus, ta i trijū dēdiesni vēdoriou muotina idiejē keptū kresnu, ka vāks kelie gālietom skaniau ožkoustē. So douno bova sunkē – žmuonis jau bova sovarītē i kolkuzos ē bevalgē tik tou, kou par nedielē puora kartu so arklēnēs ratās žalē dažītuo būduo beliuob atvēžtē īš rajuona kepīklas. Nuors ta douna bova patēžusi, sūra, kepama bliekuos, bet ē anuos ne kuožna karta tegālijē gautē. Tonkē vēn pardaviejē Ēivē, dēdēlle komunistē, ka jau netories nuotaiikas, tēms korēi tēkiejē i Dieva ē ejē i bažnīcē, tuos dounas neliuob doutē.

– Lai jums dounas kepala atkēš Dēivalis, nier kuo anuos jimtē īš tarību valdiuos.

Ē nu pat rīta vāks, stuoviejēs puora a treta adīnu ellie, nuors bova tuoks pat lēisos kap ē kētē, īšēs īš krautovēs be dounas. Tēp vakar bova atsētēkē ē Kazē. Diel tuo ons dabā pēitams vēzies ne kelis abrakus dounas, vo vakarīkstius kleckus.

Isiedēs i ratus Kazīs ni nejota kāp īšgragiejē par miestali ē īšvažiava i vēiškelī. Pagriuvē jau bova gerā prižielē žuolies, žīdiejē usnis, nuotrīnas, svīravā šimtā vēsuokiausiu žuoliū varpieliu, korēi kap vabalū sparnā blēzgiejē saulie. Pagal kieli, ta pakēldamas aukštiau, ta nosēleisdamas, lakstē kregždēs, tuoliau ont dērvuoms vītorīava cīrolē, nardē špuokā, kartās liuob noplasmusotē ē kuoks gondros. Važioujint Kaziou atruodē, ka ons valda vēsa pasauli – terēk tik patrauktē atvarslus ē so arklīo gali isoktē i bet kuoki kelali, vo jē ožmeti anam so vuotego, ta arklīelis tēp paspaud, ka ratā lek par žvīrus ē akmenis bemaž anū nebkliudīdamē – tik šuokēnie ē daužuos, kap kalvē kūjīs i gelži.

Aple tuokē keliuonē Kazīs tegālijē tik retkartēs pasvajuotē. „Esi pats sau puons ē gali važioutē tēp, kap tau rēk“. Vo nuvažioutē i tou miesta, rēkalū bova ē daugiau. Ons neskubies, apveizies vēsokou, bet svarbiausē bova pamatītē traukini ē gelžkeli. Tēik vēskou bova gērdiejēs aple tus dalīkus, ka galvuo nebtēlpa – reikiejē sava akimis pamatītē ē isētēkintē a tēp ē īr. Mama bova pasakuojusi, ka traukēnē pečios īr panašos i pragara, kor velnē korsta ugni ē smaluo vērēn griešnūju dūšselēs. Kētē pasakuojē, ka traukinīs jau važiou – vo to, būdams vagonē, nieka nesuprasi, a ons jod, a stuov, nes bieģē esou tuokēi līgē, ligo stals, vo patīs vagonā esou dēdēlē, kap gers truobuos gals, jē anou pakeltumi, pridietumi ašīs ē untmautumi gelžiniu tekinius. „Ē kap tēi tekēnē unt tuokio pluono bieģio gal važioutē ē nenukrēstē – tuo nikāp negālio suprastē?“ – mēslējē ratūs siediedams Kazīs.

Jau važiava be sostuojēma kuokēs dvē adīnas. Mūsa keleiviou ikaita šuonā ē ons, privažiavēs dēdiesni pakelies prūda, pri krūmalē, ka ē nedēdēlemē šešielie, sostabdē arklī, padiejē anam pajiestē žuolies ē noējē maudītēis. Plauktē jau muokiejē. Ēe bova platiau, nego anuo opalie, ē geruokā gēliau; bet jug tuo ē reikiejē, nes kāp kētēp patikrinsi, a to gerā jau plauki, a tik plakīs kap i prūda imesta perekšlē vēšta? Vondēns viesā atgaivēna Kazi, anam puora kartu pavīka parplauktē prūdali. Vēdorie bova gēlēi, ons mieģēna so kuojuoms prigautē dogna, bet nieka neišējē ē īšnērēs plaukē i kronta. Arklīs par tou laika irgi paēlsiejē ē grēta vēn vēinioulēkmietīs keleivīs vēiškelio nugragiejē tuolīn. Ē dar, žēnuomās, tēik ēlgā nebvaži-

vės, nosėmaudė neplatemė pakelies opaliele ē apveiziejė, a po akmėnim nier kuokiū žovū. Uns bova dėdėlis žvejīs, tik netoriejė nikuokiū žvejības ĩronkiu. Ta žovis liuob gaudītė so ronkuoms. Ka viel ėsiedės i ratas pradiejė važioutė, pamatė tuolomuo iš mėska miediu išlindusius bažničės buokštus. Važioujint anėi po biški artiejė, linda iš padūmavosė tuolė, stuoriejė, pradiejė matītėis buokštu kampā, ėlgė longā, koriūs, kāp atruodė Kaziou, toriejė būtė pakabintė dėdėijė bažničės varpā. Pri pat miesta kieli užtvierė iš vėrsaus nusėleidusis kažkuoki skersa kartės, vo už anuos Kazīs pamatė gelžkelė biegius. Būtom išlėpės iš ratu ē apveiziejės geriau, bet nebova kor prirėštė arklė, vo uns galiejė kuo nuors pasėbaidītė ē pabiegtė. Tad siediejė ē laukė, kas ėe bebūs tuoliau. Je, je – neužėlgo sošvėlpė ē pūškoudams ē bėldiedams, tēmpdams daugībė vagonuo, pravažiava traukinīs. Pro kamėna vėrstėnuos vėrta joudiausė dūmā, pasmėrda degontė onglė. Arklīs pradiejė trīptė ē trauktėis atbols, bet Kazīs ĩtėmpė atvarslus ē arkli nuramėna. „Gerā, ka nebovau ėšlėpės iš ratu“, – pasėdžiaugė sava sopratingomo ē, ka kieli užtvierusi kartės pakėla, ivāžiava i tou miesta gatvė, kor bova lėguonėnė.

Neėlgā važiavės pamatė tou dėdėli rauduona pastata ē kėimė pri specialiuos tam kartės prirėšės atvarslus, ĩėjė i vėdo tvarkītė sava rėkalū. Daktars Kaziou pasėruodė dėdėlė mondro, bet pas babusė ĩėtė leida. Vo tən sožėnuojė, ka lūžusi kuojė dar nier kāp reikint sogėjusi ē babusės nomėi važioutė daktars neišlės. Babusė melstėnuos meldė, ka lėsto važioutė, bet tas griežtā pasakė, ka,

gerā vėrtos, išlės tik po dešimtėis dėinū. Nu ē kou, Kazīs atsėsveikėna so mamunelė ē ĩšėjė iš lėguonėnės.

Arklīs bova jau sošlėmštės vėsa žuolė ē Kazīs anam ont galvuos ontmuovė terba, koriuo bova kuokėi trīs kilā avėžū. Paskou ons ĩlėpa i ratas ē pradiejė valgītė pėrmouji klecka. Bova skanė ē sukėrta dā ē ontrouji. Bevalgont ėšgėrda, ka vėsā netuolėj švėlpau ē brazdiedams gelžkelio važiuojės garvėžīs. „Laika torio apstė, kol arklīs sujies avėžas, eisio ē pasėveiziesio, kāp ons tən važiou ē kuo švėlpau“, – pamėslėjė ē patrukė i tou posė, iš kor ėjė garsā. Už kuokiū simta metru pamatė stuoti, vo už anuos kāp tik ē stumdė vagonus jouds garvėžīs. Patemė anuo prišakie rauduonava pėnkekampė žvaizdie.

Kėik apsėpratės ē pamatės, ka mašinists niekor tuolėj nevažiou, vo tik testumda vagonus iš vėina stuotėis gala i kėta, Kazīs nutarė ĩlėptė i bortini vagona so žviro ē paveizietė, kāp atruoda vėskas važioujint. Ėlguokā reikiejė lauktė, kol pasėtaikė gera pruoga išuoktė i paskotėni vagona. Kazīs bova šuoklos ē anam pavika be kuokiuos bieduos. Ka jau ĩlėpa ē vagonas pradiejė jodietė, pėrmiausė ĩšsėsvierė par krašta ē gerā apveiziejė, diel kuo tėi tekėnė nenuvažiou i šuona. Paskou apveiziejė, kāp ĩr sokabintė vagonā ē tik po tuo pradiejė pajostė pati važiavėma maluonoma. Vagonas bova dėdėlis ē žvira anam bova priversta kuoks posšimtis arkliniu vėžėmu. Vo važiava ons tėkrā ligo stalo, tik biški cinkčiuojė biegiu sodūrėmā. Ka ne anėi, ne kou tebūtumi ē sopratės, a ons važiou, ā vėituo stuov. Nu vo ka važiava, ni iš tuola negaliejė ĩgintė so

arklėnės ratās. Kaziou atruodė, ka tas ėlgs ē platos vagonas ne važiou, bet lek ligo liektovs, ē vėsā ne gelžėnės biegiēs, vo patio uoro. Naujuojė kelevė galvelė darbavuos vėso pajiegomo ē grėtā vėn anam pradiejė ruodītėis, ka ons tou vagona pats ē vairou, tik vėsa bieda, ka tas jodiejėms tebova liets. Paskou Kazīs pamatė, ka tas vagonas artie artie. Atsėtrėnkės i kėta vagona ons stėprė sožvongiejė ē sokėba so anou. Priėjė kažkuokėi vīrā, krapšties pri tuo vagona, bet ons atsėgolė ont žvira ē prisėglaudė pri borta. Ka anėi noėjė, traukinīs viel pradiejė jodietė. Kėik pavažiavės ėlguokā pasvėlpė ē jodiejė tuoliau.

Mūsa kelevis pasėdžiaugė, ka vagonas pradiejė važioutė biški grėtiau. Bova vėsā kėtuoks jausmos, tik vies švėlpė pro ausis. Tik po keliū mėnotu Kazīs atsėboda iš sava džiaugsmū ē soprata, ka traukinīs jau ėšlėkė iš miesta ē dom laukās. Toukart jau ons pamatė, ka pats ĩr ĩlindės i spouslus ē dabā ons jau lek i kėta miesta, koris bova už pėnkiuolėkas kėluometru. Tėp lekont ni mėslelės nebova, ka galletom ėššuktė iš vagona. Ons tik veiziejuos, ka pro šali skrėstėnuos skrend krūmā, medė, nomā, kap gīvatė raituos ta gilliedams, ta sekliedams griuovīs, žmuoniū somintė pagelžkelė takā. Ė tas važiavėms Kaziou nebeikė nikuokė maluonoma. Akies atsėstuo-jė ē niekor nebraukies pri lėguonėnės palėkts arklīs so ratās, sopikės tieva veids, ē tuolėms kels, koris tēp lėngvā biegiu pro akis dabā ē tėik ėlgā tėisės, ka rėks basuoms kuojuos grīžtė atgal.

Žemaitija. Danutės Mukienės nuotrauka